

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління,
доцента Загурської-Антонюк Вікторії Францівни
на дисертацію Фердмана Геннадія Петровича на тему «Державне управління
безпекою транспортної інфраструктури України», подану до захисту у
спеціалізовану вчену раду Д 14.052.03 Державного університету «Житомирська
політехніка» на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного
управління за спеціальностями 25.00.02 – механізми державного управління;
25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони
громадського порядку

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Сучасний цивілізаційний процес у ХХІ ст. перебуває під впливом глобальних багаторівневих трансформацій. Зміни за останніх двадцять років набули неконтрольованих форм, які в свою чергу призвели до виникнення ризиків та породили ряд загроз, котрі порушили систему безпеки на різних рівнях та сферах у державній системі – у тому числі, у транспортній галузі. Оскільки, транспортна безпека пов'язана із захистом критично важливих об'єктів транспортної інфраструктури від незаконних дій.

Сьогодні основною загрозою для транспортної безпеки є війна РФ проти України та її наслідки. Також, особливу загрозу безпеці транспорту становлять кримінальні дії, терористичні акти, знищення та зношуваність транспорту, загалом. Зокрема, безпека транспортної інфраструктури покликана забезпечити: умови проїзду, які будуть безпечні для пасажирів і перевізників; безпека перевезення вантажів; безпека функціональної роботи елементів і об'єктів транспортної інфраструктури; економічну безпеку підрозділів транспортної інфраструктури; екологічну безпеку об'єктів транспортної інфраструктури; готовність галузей транспортного комплексу; пожежну безпеку; санітарну безпеку; інформаційну безпеку. Відповідно, до обсягу забезпечення, велика кількість загроз – природного і техногенного, воєнного і терористичного характеру – стають причинами ослаблення забезпечення транспортної безпеки в Україні. У період воєнного стану за результатами останніх опитувань,



загалом, 71% транспортних компаній в Україні не зупиняли своєї діяльності та продовжують працювати в умовах повномасштабної війни, а 29% опитаних підприємств галузі тимчасово не працювали, внаслідок активного вторгнення Росії, проте вже відновили діяльність або перебувають у процесі відновлення.

Все це обумовлює необхідність щодо доповнення науки з державного управління таким вкрай важливим дослідженням, а саме через теоретично-методологічне обґрунтування проблеми модернізації механізмів державної політики щодо забезпечення безпеки транспортної інфраструктури України, особливо, щодо розробки та запровадження оптимальної адаптивної стратегії у забезпеченні безпеки у транспортній галузі в умовах війни та поствоєнного періоду в Україні.

Значною мірою досягнуто завдання дисертаційного дослідження у процесі реалізації науково-дослідних робіт у Державному університеті «Житомирська політехніка» за темами: «Забезпечення економічної безпеки територіальних виробничих комплексів» (державна реєстрація № 0120U103443), «Інноваційні механізми публічного управління та адміністрування» (державна реєстрація № 0121U111051), що дало можливість дисертанту обґрунтувати методологічні положення щодо формування та розвитку системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури України: сформулювати і обґрунтувати наукову концепцію інтегрованої системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури України; розробити інституційний механізм державного управління безпекою транспортної інфраструктури щодо забезпечення адекватності системи управління тенденціям змін суспільно-економічних умов; застосувати методологічний підхід до формування механізмів державного управління безпекою транспортної інфраструктури; використати систему принципів державного управління безпекою транспортної інфраструктури.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Подана на рецензію дисертаційна робота, є одним із перших у сфері публічного управління комплексних та системних досліджень, в якому вирішено важливу науково-прикладну проблему, що ґрунтується на

розробленні науково-теоретичних засад та виокремленні сучасних механізмів модернізації системи державної політики забезпечення безпеки транспортної інфраструктури України, особливо, у процесі розробки та запровадження оптимальної адаптивної стратегії у забезпеченні безпеки у транспортній галузі.

Мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження сформульовані логічно та коректно, що дозволило представити авторські висновки у контексті розв'язання визначеної проблеми.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації обґрунтовані на високому теоретичному, методологічному та емпіричному рівні. Достовірність розроблених у дисертації наукових положень, висновків і пропозицій зумовлена вдалим вирішенням автора головних теоретичних завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження.

Одержані наукові результати характеризуються аргументованістю і достовірністю, що підтверджується повнотою аналізу достатнього масиву спеціальної літератури та першоджерел за тематикою дисертації. Так, інформаційною базою дослідження стали: наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, монографії, наукова література з державного управління, які стосуються проблем, пов'язаних із формуванням і розвитком системи державного управління щодо забезпечення безпеки транспортної інфраструктури, та окремих аспектів модернізації й оптимізації механізмів державного управління у відповідній сфері. У роботі проаналізовано публікації в періодичних виданнях з вищезазначених питань, значний масив нормативно-правових актів України та інших держав, що становить суттєву фактологічну базу наукового дослідження.

Для реалізації мети і завдань дослідження автором використано сучасну наукову методологію. У дисертації використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що ґрунтуються на сучасних наукових засадах управлінської, економічної та споріднених з ними наук, зокрема: абстрактно-логічний, історичний і системно-структурний аналіз; метод теоретичного узагальнення; порівняльний аналіз та групування; економіко-статистичний; методологія комплексного аналізу; розрахунково-конструктивний метод; факторний аналіз; методи моделювання та формалізації. Аргументованість

наукових положень дисертаційної роботи базується на використанні у процесі дослідження статистичної та фактологічної інформації, що ґрунтується на даних української та міжнародної статистики, нормативно-правових актах України.

Дисертаційна робота побудована логічно, структурно та послідовно, з огляду на складність та малодослідженість об'єкта і предмета дослідження. Всі п'ять розділів роботи пов'язані між собою та поетапно розкривають тему, мету і завдання дисертації.

У першому розділі – «Теоретичні засади державного управління безпекою транспортної інфраструктури» автором досліджено наукові підходи та розроблено теоретичні положення щодо формування та реалізації державного управління безпекою транспортної інфраструктури, розвинуто категорійний апарат теорії державного управління.

У другому розділі – «Методологічні положення державного управління безпекою транспортної інфраструктури» дисертантом розкрито і систематизовано умови та чинники забезпечення розвитку державного управління безпекою транспортної інфраструктури, обґрунтовано систему принципів, уточнено та охарактеризовано види загроз безпеці транспортної інфраструктури як об'єкту державного управління.

У третьому розділі – «Сучасний стан державного управління безпекою транспортної інфраструктури України» здобувачем здійснено аналіз стану державного управління безпекою транспортної інфраструктури України з урахуванням його основні ризик-факторів; проаналізовано комплекс компетенцій суб'єктів державного управління безпекою транспортної інфраструктури України.

У четвертому розділі – «Напрями розвитку системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури в Україні» автор на основі узагальнення досвіду європейських країн визначив та запропонував стратегічні напрями розвитку системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури в Україні. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано, що вищим національним пріоритетом України є розвиток її як впливової світової держави, яка здатна відігравати значну роль у забезпеченні

міжнародної і європейської безпеки, політико-економічної стабільності у Європі, гарантуванні розвитку світового порядку на демократичних засадах, вирішенні глобальних проблем сучасності.

У п'ятому розділі – «Механізми реалізації стратегічних напрямів розвитку державного управління безпекою транспортної інфраструктури» здобувачем розроблено наукову концепцію інтегрованої системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури; обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення організаційного механізму розвитку державного управління безпекою транспортної інфраструктури; надані наукові пропозиції щодо розроблення інституційного механізму реалізації державного управління безпекою транспортної інфраструктури з урахуванням інноваційного забезпечення його розвитку.

Отже, структура дисертації чітка і зрозуміла, матеріал викладений чітко та дотримано логічної послідовності, авторські висновки та узагальнення підтвержені науковим аналізом. Висновки до кожного розділу є обґрунтованими, достовірними, повними та відповідають поставленим завданням.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Вірогідність результатів та висновків дослідження забезпечуються чітко визначеною методологією, відповідністю методів дослідження його меті та завданням, якісним аналізом значного обсягу теоретичного матеріалу і важливістю здобутого матеріалу.

Логіка дослідження досить повно викладена в роботі, відповідно до мети. Автором дисертаційної роботи розроблено низку нових положень. Все це підтверджує наукову новизну дослідження, яка ґрунтується на тому, що вперше: 1) сформульовано і обґрунтовано наукову концепцію інтегрованої системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури України, яка визначає шляхи розвитку об'єкту управління, вимоги загального характеру до технологій і необхідних ресурсів, ключових факторів досягнення стратегічних цілей, розкриває засоби вирішення організаційних питань у процесі реалізації стратегічних планів, та структурно передбачає: загальний опис та оцінку стану об'єкту управління і його позицію у зовнішньому

середовищі; характеристику суб'єктів управління; цілі розвитку об'єкта управління на заданий період; проблеми і завдання, які мають бути вирішені для досягнення стратегічних цілей; шляхи та етапи реалізації стратегічних цілей; очікувані результати, показники та критерії їх оцінки; 2) сформульовано і обґрунтовано наукову концепцію інтегрованої системи державного управління безпекою транспортної інфраструктури України, що передбачає формування інноваційного кластера, орієнтованого на продукування і поширення нових знань і технологій, забезпечення трансформації винаходів в інновації та конкурентні переваги, та до структури якого входять: Рада інноваційного кластеру, управляюча компанія, Міжвідомчий центр забезпечення безпеки транспортної інфраструктури, бізнес-структури сфери транспорту та виробництва, університети та науково-дослідні інститути, інфраструктурні суб'єкти.

Також визначено авторські положення, завдяки яким удосконалено предмет дослідження. Серед них: методологічний підхід до формування механізмів державного управління безпекою транспортної інфраструктури, що ґрунтується на комплексному поєднанні різних складових; систему принципів державного управління безпекою транспортної інфраструктури, що враховує: гарантування державою функціонування й розвитку системи забезпечення безпеки транспортної інфраструктури; стандартизацію системи управління безпекою; державний контроль і нагляд за діяльністю виробників, імпортерів, власників транспортних засобів; адекватність санкцій за порушення норм і правил безпеки транспортної інфраструктури; координацію дій із забезпечення безпеки транспортної інфраструктури; попередження і запобігання надзвичайних ситуацій в процесі розбудови й експлуатації транспортної інфраструктури; єдність підходів до професійного добору, підготовки й перепідготовки фахівців у сфері безпеки транспортної інфраструктури; підхід до класифікації та характеристики загроз безпеці транспортної інфраструктури, як об'єкту державного управління, за комплексом таких змістовних критеріїв: за локалізацією джерел загрози, що включають внутрішні і зовнішні; за ступенем ймовірності загрози поділено на й потенційні; за характером джерел виникнення загрози поділено на соціогенні, техногенні, природні;

організаційно-координаційний механізм державного управління безпекою транспортної інфраструктури на основі створення Міжвідомчого центру забезпечення безпеки транспортної інфраструктури.

Заслуговують також на увагу наукова новизна отриманих результатів, що дістали подальшого розвитку, зокрема – категорійний апарат теорії державного управління, що передбачає тлумачення сутності понять: «безпека транспортної інфраструктури», «державне управління безпекою транспортної інфраструктури»; методологічні положення державного управління безпекою транспортної інфраструктури, що орієнтовані на забезпечення його ефективності та передбачають уточнення та систематизацію відповідних умов (визначення та дотримання пріоритетів; організаційно-правове, фінансово-матеріальне та інформаційне забезпечення заходів державного впливу, консолідація зусиль органів влади та інших стейкхолдерів) та чинників (технічний стан транспортної інфраструктури, забезпечення засобами технічного контролю, діагностики та охорони; укомплектованість та рівень підготовки фахівців; інформаційне забезпечення; напрацьованість механізмів протидії терористичним актам та несанкціонованому втручанням; стан протипожежної безпеки; взаємодія правоохоронних органів); узагальнення і систематизація комплексу ризик-факторів державного управління безпекою транспортної інфраструктури, що включає два блоки: а) розмір території та геоекономічне розташування країни; б) політичний і соціально-економічний розвиток.

Таким чином, розроблені та обгрунтовані в дослідженні, наукові положення та рекомендації є основою для вирішення практичних завдань, пов'язаних із модернізацією та адаптацією системи державної політики щодо забезпечення безпеки транспортної інфраструктури.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Найважливіші теоретичні та практичні досягнення дисертанта викладено у 35 наукових працях, із них: 4 монографій (в тому числі 1 – одноосібна); 3 статті у зарубіжних виданнях, що включенні до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science); 1 стаття у періодичному науковому виданні зарубіжної

країни; 16 статей у вітчизняних фахових виданнях категорії «Б»; 11 тез доповідей на міжнародних наукових конференціях.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження

Теоретична обґрунтованість, використання багатої джерельної бази і різноманітних методів дослідження зумовили наукову новизну, теоретичну й практичну значущість дослідження Г.П. Фердмана. Підтвердженням обґрунтованості отриманих дисертантом результатів є їх впровадження у практичній діяльності органів публічної влади на різних рівнях, зокрема: результати досліджень щодо організаційно-правового забезпечення системи управління безпекою транспортної інфраструктури використані в діяльності Одеської філії Державного підприємства «Адміністрація морських портів України» при підготовці комплексу заходів з удосконалення організаційно-функціональної структури управління безпекою транспортної інфраструктури України в портовій сфері (довідка про впровадження б/н 15.11.2022); пропозиції щодо реалізації організаційно-правових механізмів впровадження європейських стандартів безпеки транспортної інфраструктури використані в діяльності Акціонерного товариства «Українська залізниця» при підготовці переліку національних стандартів для цілей застосування Технічного регламенту безпеки інфраструктури залізничного транспорту (довідка про впровадження №ЦР-23/187 від 22.08.2022 р.); теоретичні розробки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Національного університету «Одеська морська академія» при підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Морський та внутрішній водний транспорт» в рамках навчального курсу «Безпека і охорона на морі» (довідка №363 від 09.08.2022 р.); Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» при підготовці офіцерів тактичного рівня зі спеціальності «Корабельна зброя та засоби навігації» (довідка про впровадження №374 від 08.08.2022р.); Одеського національного морського університету при підготовці здобувачів освіти другого (магістерського) рівня за навчальними дисциплінами «Організація морської безпеки та управління ризиками», «Морські адміністрації», «Правове забезпечення судноплавства», «Безпечна організація морських перевезень» (довідка про впровадження №К/727 від 11.08.2022 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Г.П. Фердмана, дозволяє відзначити змістовність та логічність побудови викладеного матеріалу, обґрунтованість основних наукових положень, висновків та пропозицій, що сформульовані здобувачем самостійно.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Дослідження викладене на 448 сторінках, зі списком використаних джерел, які включають 357 найменувань. А також дисертація містить 23 таблиці, 16 рисунків та 4 додатків.

Робота характеризується науковою новизною та відображає особистий внесок в обґрунтування теоретико-методологічних засад і розроблення практичних пропозицій щодо модернізації системи державної політики щодо забезпечення безпеки транспортної інфраструктури. Дисертаційна робота написана на високому науково-теоретичному рівні, узагальнює багатий теоретичний та практичний матеріал. Стиль дисертації відповідає вимогам науковості та логічності. Значна за обсягом джерельна база роботи, аналіз великої кількості вітчизняних та зарубіжних нормативних джерел свідчить про наукову ерудованість і компетентність дисертанта. Дисертаційна робота оформлена із дотриманням чинних вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України для такого виду наукових робіт.

Дискусійні положення, зауваження та побажання щодо змісту дисертації

Оцінюючи дисертаційну роботу, в цілому, позитивно, можна вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження і побажання:

1. У першому розділі автор пропонує розглядати безпеку транспортної інфраструктури «не з позиції галузевого підходу (захищеність транспорту), а з позиції геополітичного підходу забезпечення державних інтересів у сфері економіки та оборони щодо задоволення їх транспортних потреб, що передбачає формування та збереження стану захищеності транспортної інфраструктури як стратегічного комунікаційного ресурсу, через який забезпечується стійкий розвиток українського суспільства в сучасних геополітичних умовах у

довгостроковій перспективі». На нашу думку, розгляд даного питання на геополітичному рівні значно обмежує ґрунтовність дослідження, тому доречніше було б застосувати комплексний підхід щодо аналізу транспортної інфраструктури, у який входять такі рівні: по-перше, галузь на державному рівні; по-друге, галузь на регіональному рівні; по-третє, галузь на геополітичному рівні; по-четверте, галузь на глобальному рівні.

2. У другому розділі дисертації здобувачем запропоновано підхід до класифікації видів загроз безпеці транспортної інфраструктури за відповідними критеріями: за критерієм локалізації, за критерієм ймовірності, за характером джерел виникнення. Вважаємо, що слід додати критерій суспільно-людської детермінації, адже транспортна галузь є сферою забезпечення критичних потреб, як суспільства, загалом, так і кожної людини, зокрема. Тому виникнення загроз щодо безпеки транспортної галузі можуть виникати і детермінуватися, як розвитком суспільних процесів, так і життєдіяльністю окремої людини.

3. Дисертантом у четвертому розділі запропоновано та обґрунтовано напрями реалізації механізму стандартизації в системі державного управління безпекою транспортної інфраструктури України, де у першому комплексному напрямку запропоновано затвердити національні стандарти у відповідності до стандартів ЄС, хоча українська транспортна інфраструктура пов'язана не лише з транспортними сферами європейських країн, а є складовою глобального логістичного простору.

4. У п'ятому розділі здобувач вдало відобразив на рисунку 2 «Інституційний механізм забезпечення інноваційного розвитку державного управління безпекою транспортної інфраструктури», хоча до кінця не зрозумілим є виокремлення продуктово-інжинирингових компаній, як складової Ради кластеру та функцій, які здійснюються ними у Міжвідомчому центрі забезпечення безпеки транспортної інфраструктури.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність проблеми та результати проведеного дослідження, вважаємо, що дисертаційна робота Фердмана Геннадія Петровича на тему «Державне управління безпекою транспортної інфраструктури України» є самостійною, завершеною кваліфікаційною працею, у якій отримано

нові науково обгрунтовані теоретичні та практичні результати, що мають суттєве значення для розвитку науки державного управління.

Дисертація виконана на належному науковому рівні, має практичну спрямованість і відповідає вимогам «Порядоку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, а її автор, Фердман Геннадій Петрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальностями: 25.00.02 – механізми державного управління; 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку.

Офіційний опонент -

завідувач кафедри міжнародних
відносин і політичного менеджменту
Державного університету «Житомирська політехніка»,
доктор наук з державного управління,
доцент

В.Ф. Загурська-Антонюк

Підпис *В.Ф. Загурської*
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка
Г.Н.Г.У. доцент



А.В. Сердюченко